

Motion

1975/76:2550

av herr Hermansson m. fl.

med anledning av propositionen 1975/76:207 om finansiering av stålverk i Luleå

Sammanfattning

Vpk kräver att hela stålindustrin nationaliseras. Riktmarke för dess vidare utveckling bör vara:

att komma bort från rovdriften och huvudinriktningen att förse den kapitalistiska världsmarknaden med råvaror och halvfabrikat,

att främja en högt driven förädling, som är förenlig med bättre hushållning och miljö och som ger mer sysselsättning.

Vpk menar att det föreslagna stålverksprojektet bör ändras så, att det kan infogas i dessa målsättningar.

I

Regeringens handläggning av Stålverk 80 har väckt skarp kritik från skilda håll. Dels har kritiken riktat sig mot planeringen och de grova missbedömningarna i kalkylerna. Denna del av kritiken har i långa stycken varit sakligt berättigad. Den har dock överexploaterats av vissa borgerliga kretsar, som däri sett ett lämpligt slagträ mot statlig verksamhet över huvud. Dels har kritiken kommit från breda skikt inom arbetarrörelsen – särskilt i övre Norrland – som uppfattar regeringens reträtter från de ursprungliga planerna som ett politiskt svek. Också denna moralisk-politiska kritik har varit befogad. Vpk har instämt däri.

Från VPK:s sida vill vi dock varna för den begränsning i synsättet som den huvudsakliga delen av diskussionen hittills riskerat att utmynna i. Vad som väsentligen diskuterats utgör endast en bland flera dimensioner av det problem som Stålverk 80 i sin tur är en del av. Dels är problemet inte endast av *kvantitativ*, utan framför allt av *kvalitativ* natur. Dels är det långt mer omfattande än själva Stålverk 80 och dess omedelbara följdprojekt.

II

En rätt diskussion om Stålverk 80 måste sålunda ta fasta på problemets kvalitativa sida. Den måste därtill infoga stålverksplanerna i ett större perspektiv.

Frågan om stålverket är, sett i detta vidare perspektiv, sysselsättningspolitisk, branschpolitisk, handelspolitisk, regionalpolitisk och allmänt industripolitisk. Den sistnämnda sidan anger i hög grad grundvillkoren för

de övriga. Beroende på hur den formuleras avgörs också vilken ekonomisk och social ideologi lösningen kommer att utgå från.

Frågan gäller: Vem skall kontrollera svensk stålindustri och bestämma dess utveckling?

Frågan gäller: Vilka regionalpolitiska perspektiv skall läggas på stålindustrins utveckling?

Frågan gäller: I vilken långsiktig handels- och industripolitisk utveckling skall den svenska stålindustrin infogas?

Frågan gäller: Vilken sysselsättningspolitisk verkan blir följden av de olika tänkbara utvecklingsvägar som står till buds?

III

Enligt vpk:s mening måste stålindustrin i sin helhet nationaliseras. Kravet på samhällelig kontroll kan inte tillgodoses med mindre. Framför allt kan inte den önskvärda utvecklingen garanteras med mindre den inhemska och utländska storfinsans bortkopplas från inflytande.

En nationalisering i traditionell bemärkelse är emellertid inte nog. Nationaliseringen är bara det organisatoriska medlet. Det kan, som sker i många statsindustrier i dag, användas för att anpassa branschen till en kapitalistisk utveckling. Det kan också vara ett led i en ny, progressiv politik, präglad av självständiga målsättningar och grundad på folkflertalets långsiktiga intressen. Det sistnämnda förutsätter både en intensivare politisk kontroll och en aktiv medverkan av fackföreningsrörelsen och de arbetande själva.

IV

Hittills har den grundläggande filosofin bakom satsningarna i stålindustrin varit underordnade profitens och rovdraftens principer. Stålverksprojektet i dess första form var i detta hänseende inte annorlunda än i den version regeringen nu lägger fram.

Storfinsans har utnyttjat Sveriges råvarutillgångar. Den har bedrivit rovdraft på malm, metaller och skog. Den har övergivit hela bygder när exploateringen inte längre varit tillräckligt lönande. Norrland och delar av Mellansverige har blivit offer för en osund, råvarubaserad ekonomi, underkastad kortsiktiga perspektiv.

Stålverk 80 skiljer sig varken i sin första eller i sin nedbantade version från denna filosofi. Den enda skillnaden mellan versionerna är olika bedömningar av vad den kapitalistiska världsmarknaden förmår tillgodogöra sig.

Sett i ett längre, mer ansvarsfullt perspektiv ter sig den nämnda filosofin som ekonomiskt farlig och politiskt folkfientlig. Stålindustrins uppgift kan inte få vara att ytterligare accentuera rovdraften på malm, ytterligare påskynda övre Norrlands slutliga utplundring, ytterligare skärpa ett litet lands

råvarubaserade exportberoende. Men detta skulle bli innebörden av den utvecklingslinje som nu råder. Skillnaden skulle endast bli att den rena malmexporten delvis ersattes med export av stålämnen.

Rovdriften på basresurser skulle utmyнна i en rovdrift på regioners utveckling. Ingenstans i propositionen tas frågan upp om vad som skulle inträffa, när den kapitalistiska världsmarknaden viker eller finner mer profitabla råvarutillgångar. Ingenstans tas frågan upp om vad som händer när råvaruflödet en gång börjar bli osäkert. Inte heller berörs frågan om vad följden blir för Norrbotten, om inte en medveten satsning sker i denna region för vidareförädling av stålämnen och plåt. Alternativet är fortsatt och intensifierad rovdrift, som enligt LKAB:s egna beräkningar ger de två stora lapplandsgruvorna, Kiruna och Malmberget, en livslängd på 50 resp. 40 år. LKAB söker kompensera sig för sjunkande malmpriser genom att öka kvantiteten råmalm för export. Den utplundringsspolitiken utgör ett hot mot gruvsamhällellens existens och mot Norrbottens vitala intressen. Förädling innebär förutom ökad sysselsättning också möjligheter att bättre hålla med tillgångar som aldrig "växer igen". Frågan ställs inte om vad följden blir för Bergslagen, om valsningens tyngdpunkt flyttas därifrån och får som huvudsakligt mål att förse exportmarknaden med valsat stål.

Härtill kommer att den härskande filosofin förutsätter en fastlåsning av hela den svenska industripolitiken till beroendet av råvaror och en oproportionerlig bundenhet till tung processindustri, som trots stora insatser endast ger små sysselsättningstillskott. Kort uttryckt: Såsom Stålverk 80 hittills planerats har det fått just den utformning, som en kortsiktig, profitbetonad politik ger. Det har i propositionens utformning dessutom blivit just det projekt som den privata stålindustrin, Krupp och Klöckner önskar men samtidigt är glada över att slippa ta mödan och riskerna med.

För vpk framstår detta som en utformning som icke är i arbetarklassens och nationens intresse.

V

En nationaliserad svensk stålindustri bör föra en annan politik. Den bör också infogas i en annorlunda, samlad industripolitik.

Råvaruutvinningen bör göras måttfull och inriktas på långsiktig försörjning. Råvarorna och halvfabrikaten bör utgöra en relativt sett minskande del av produktionsvärdet, de förädlade produkterna en ökande. Förädlingen bör drivas till höga nivåer.

Förädlingsindustrin bör planmässigt och medvetet lokaliseras för att förhindra utarmningar av speciella regioner.

Exporten av råvaror och halvfabrikat bör begränsas. Strukturellt och konjunkturmässigt mindre känsliga typer av förädlingsproduktion bör i stället befrämjas.

Den föreslagna stålverkssatsningen bör anpassas och anknytas till en medveten satsning på den högt drivna förädlingen. Detta, i förening med ett

upphörande av rovdriften på råvaror, står i samklang med en klok energi- och miljöpolitik. Det står också i överensstämmelse med behovet att skapa fler rationella arbetstillfällen. Den senaste nedskärningen av stålverksprojektet liksom de oerhörda investeringskostnaderna och energiåtgången per arbetstillfälle är ur sysselsättningspolitisk synvinkel ogynnsamma.

Lösen för svensk stålindustri borde alltså i det längre perspektivet vara: Bort från rovdrifts- och råvaruekonomin, fram till en hushållningsmässigt bättre förädlingsekonomi, som kräver och erbjuder större insatser av högt kvalificerat mänskligt arbete!

Den här skisserade bilden utgör vpk:s grundsyn på frågan, en grundsyn som vi menar bör göras till riktmärke för stålindustrins framtida, planmässiga utveckling.

Hemställan

Med det anförda hemställs

att riksdagen med anledning av propositionen 1975/76:207 beslutar uppdraga åt regeringen att i enlighet med följande riktlinjer för svensk stålindustris utveckling genomföra:

1. att den svenska stålindustrin i sin helhet förstatligas och infogas i en ny industripolitik, byggd på bättre råvaruhushållning, långt driven förädling och specialteknik,
2. att Stålverk 80 i fortsättningen samordnas med den här beskrivna industriella nyorienteringen,
3. att Stålverk 80 byggs på med en ökad förädling av stålämnen, så att industriprojektets ursprungliga, totala omfång garanteras,
4. att förädlingsindustrins långsiktiga utbyggnad kopplas till en regionpolitisk planering, bl. a. ägnad att i gruv- och järnbruksområdena avvärja följderna av rovdrift och ensidigt vinsttänkande.

Stockholm den 5 maj 1976

C.-H. HERMANSSON (vpk)

LARS WERNER (vpk)
i Tyresö

EIVOR MARKLUND (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)

LARS-OVE HAGBERG (vpk)
i Borlänge

JOHN TAKMAN (vpk)

JÖRN SVENSSON (vpk)
i Malmö

NILS BERNDTSON (vpk)

ALF LÖVENBORG (vpk)

RUNE PETTERSSON (vpk)
i Västerås

